

який нас оточує. Давайте підтримаємо один одного на цьому шляхетному шляху.

ПИТАННЯ СВІДОМОСТІ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ ТА ВЧЕННІ О.П. БЛАВАТСЬКОЇ

Олександр Сергійович Пригунов
Україна

Доктор технічних наук, професор, член ТТ (Адьяр)

На рубежі третього тисячеліття вчені різних напрямків науки звертаються до глибокого вивчення феномену свідомості. Свідомість почитає розглядатися як необхідна складова фізичної реальності. У другій половині ХХ століття виявляється значний інтерес до гіпотези про квантову природу свідомості. Однак в 40 - 80 роки з'являються лише поодинокі наукові роботи на тему «свідомість і квантова реальність», незважаючи на те, що ідея пристосувати квантову механіку до пояснення тих чи інших особливостей свідомості виникла ще на зорі «квантової ери». У 90 - х роках минулого століття різко зріс інтерес до теми квантової природи свідомості. Началом широкого інтересу до цієї теми можна вважати роботу Р. Пенроуза «Новий розум Імператора». Однак, лише в останні роки дослідження в цій області отримали системний підхід. В зв'язку з цим, можна говорити про «квантовий» перехід до вивчення свідомості, як про цілком сформований новий науковий напрямок, що виник на стику фізики, психології та філософії. Тут потрібно відзначити насамперед роботи І.З. Цехмістро, Г.І. Швєбса (Україна), Г.І. Шипова, В.Н. Волченко, В.П. Казначеева (Росія), зарубіжних вчених Д. Бома, Е. Ласло, С. Грофа, П. Рассела, Д. Чалмерса, Ф. Вольфа, М. Друнвало та інших. Вельми інтенсивно розробляється напрямок, пов'язаний з пошуком конкретної фізичної реалізації «квантового механізму свідомості» в мозку людини. В зв'язку з цим, можна говорити про становлення нового наукового напрямку – «квантової нейродинамики». На даний час вчені на підставі результатів виконаних досліджень прийшли до висновку, що свідомість є фундаментальною складовою Всесвіту. А підвищення рівня

свідомості (або його розширення) є основним завданням Людства, вирішення якого дозволить вийти з сучасної глобальної кризи і стати на шлях духовного відродження, зазначеного в стародавніх східних вченнях і теософських працях О.П. Блаватської.

Місія О.П. Блаватської полягала в тому, щоб вказати Людству шлях переходу від споживчої, сучасної егоїстичної культури до культури майбутнього, поступово змінюючи розсудливий шлях Людства на розширення свідомості до духовної домінанти життя. Сьогодні ми цінуємо величезний внесок О.П.Блаватської в світову культуру щодо вирішення проблеми свідомості. У своїх теософських працях О.П. Блаватська приділяла достатньо серйозну увагу проблемі свідомості і поєднувала поняття свідомості з поняттям життя.

У своїх роботах О.П. Блаватська стверджує, що все у Всесвіті на будь-якому рівні розвитку Матерії має Свідомість: «Все в цьому Всесвіті, у всіх її царствах, наділено свідомістю; тобто, обдаровано свідомістю, властивим йому виду і на його плані пізнання. Ми, люди, повинні пам'ятати, що якщо ми не вбачаємо ознак свідомості, які ми могли б визнати, скажімо в каменях, то, все ж, ми не маємо права говорити, що свідомість відсутня в них. Немає такої речі, як «мертва» або «сліпа» матерія, бо не існує «сліпого» або «несвідомого» Закону»³⁸.

Розглядаючи в «Таємній доктрині» проблему первинної субстанції і Божественної думки О.П. Блаватська говорить про можливість прояву Свідомості тільки через матерію: «Прояв свідомості, Напівсвідомість або навіть «Несвідомої навмисності» неможливо інакше, як через матеріальний провідник: тобто, на нашому плані, де людська свідомість в своєму нормальному стані не може піднятися за межі того, що відомо як трансцендентальна метафізика»³⁹.

Сучасна наука розглядає три наукових сфери в дослідженні Всесвіту і свідомості, які прийняті, як основні, для подальшого розвитку при вирішенні проблеми свідомості.

У психології – це «Трансперсональна психологія» Станіслава Грофа – американського психолога і психіатра чеського походження, доктора медицини, засновника трансперсональної психології, одного з перших учених з вивчення змінених станів свідомості.

³⁸ Блаватская Е.П. Тайная доктрина. Синтез науки, религии и философии. В 4-х томах. Т.1 – Донецк: Изд. Сталкер, 1997. С. 363-364.

³⁹ Там само. С. 42.

У фізиці – це «Теорія бутстрапа» Джеффри Чу – американського фізика-ядерника; «Теорія голографічного Всесвіту» Девіда Бома – дослідника квантової фізики, філософії та нейропсихології та «Теорія фізичного вакууму і торсіонних полів» Г.І. Шипова – російського фізика-теоретика.

У філософії – це «Теорія цілісності Всесвіту» Ервіна Ласло – філософа науки, дослідника систем і інтегрального теоретика.

Фундаментальні відкриття другої половини ХХ початку ХХІ століття в різних областях знань, є науковими передумовами для формування нової наукової парадигми ХХІ століття. Це дозволяє сформулювати основні положення розвитку науки в ХХІ столітті, які, на нашу думку, відповідають основним положенням проблеми свідомості, викладених О.П. Блаватською, і полягають в наступному:

1. Глобальна роль свідомості в світобудові.
2. Єдність світових законів для фізичних, біологічних та духовних систем.
3. Загальний характер зв'язку між елементами цих систем.
4. Наявність в Природі інформаційного виду взаємодії.
5. Універсальний характер трансформації різних видів і форм енергій, речовини, полів та інформації.

Зі сказаного вище випливає, що сучасні вчені все частіше звертаються до основ Стародавньої Мудрості, ідей східних релігій і основних положень теософії, викладених в працях О.П. Блаватської, поєднуючи їх з найбільш прогресивними досягненнями сучасної науки з вивчення Тонкого світу і свідомості.